

Het vergeten WOII-bloedbad in de Oekraïne

Door Lambert Teuwissen, NOS.nl

"De stank was niet te beschrijven. De Duitsers die ons bewaakten hadden gasmaskers op", herinnerde de Joodse ooggetuige Eliyahu Yones zich. Hij was in 1941 met geweld van de straat geplukt door Oekraïense nationalistena om in een gevangenis lichamen te ruimen, slachtoffers van de Russische geheime politie."De lijken lagen er al dagen. Je had uren nodig om aan de verschrikkelijke stank te wennen."

De Russische geheime politie [NKVD](#) had in ruim een week tijd duizenden slachtoffers gemaakt. Terwijl de nazi's oprukten in Oekraïne, werden politieke tegenstanders meedogenloos uit de weg geruimd. Iedereen van wie vermoed werd dat hij de nazi's zou kunnen helpen, werd over de kling gejaagd.

"Het was een enorme slachtpartij", zegt Ksenya Kiebusinski, die een boek schreef over de gevangenisvlucht in West-Oekraïne. "We weten niet eens precies hoeveel mensen zijn omgekomen tussen 22 juni en 30 juni 1941. De Russen hielden het op 10.000, maar dat aantal is twijfelachtig. Anderen hebben het over 40.000, dat lijkt me te hoog. Wij schatten dat er zo'n 25.000 doden vielen. 2000 tot 3000 per dag dus."

Gekruisigd

De methoden die de NKVD gebruikte waren gruwelijk. Weerloze gevangenen werden in koelen bloede met machinegeweren neergeschoten, in groepen met handgranaten opgeblazen in hun cel of in treinwagons in de rivier gestort. Anderen werden gedood met hamerslagen of een lange spijker door het hoofd. Gevangenen werden zonder duidelijk doel gefolterd. Er zijn verslagen van

priesters die werden gekruisigd en militairen die hun oorlogsmedailles door hun huid gespeld kregen. In Zolotsjiv troffen geschokte burgers oren, ogen en tongen aan op de vloer van een martelkamer.

"Hoe zou jij je voelen als je de naakte lichamen van je geliefden ziet, rottend in de hitte", schreef ooggetuige Stefan Petelycky jaren later. "Hoe zou je reageren als je zag dat hun vlees in hompen van hun lichaam was getrokken. Stel je hun doodstrijd voor. Dat deden wij ook. Het was eenvoudig."

"De sovjets waren destijds bondgenoten in de strijd tegen Hitler, dus was het niet opportuun hierover te berichten."

Ksenya Kiebuzinski

Die extreme onmenselijkheid bleef een raadsel voor Kiebuzinski. "Waarom was het zo onvoorstelbaar gewelddadig? Waarom werd er niet alleen vermoord, maar ook gemarteld? Ik denk niet dat ik die vraag kan beantwoorden. De NKVD-agenten hadden hun bevelen, maar blijkbaar voelden zij zich ook vrij om zoveel geweld te gebruiken."

Volgens Kiebuzinski is het bloedbad een vergeten hoofdstuk uit de Tweede Wereldoorlog. In geschiedenisboeken worden er soms een paar paragrafen aan gewijd, maar veel vaker wordt de slachting weggelaten. "Het wordt vaak niet genoemd omdat er zo veel gruweldaden in de oorlog waren", redeneert Kiebuzinski.

"Bovendien waren de Sovjets destijds bondgenoten in de strijd tegen Hitler, dus was het niet opportuun hierover te berichten. En de Russen hielden vol dat de nazi's verantwoordelijk waren. Na de oorlog wilde niemand erover praten; men wilde het verleden achter zich laten."

"Bij de zelfreiniging door anti-communistische en anti-Joodse elementen moet geen enkel obstakel in de weg liggen."

SD-chef Reinhard Heydrich

Wat de situatie verder compliceerde, was het feit dat de nabestaanden zelf onmiddellijk terugsloegen. Slachtoffers werden dader. In blinde woede koelden zij hun gevoelens op de Joodse minderheid van het land. Dat waren immers ook allemaal [Bolsjewieken](#), was het vooroordeel {..}.

De Holocaust maakte zo een valse start in Oekraïne. Nog voordat de nazi's het land goed en wel bezet hadden, deden wraakzuchtige Oekraïners het beulswerk al voor hen [..]. Opportunistisch gaf SD-chef Reinhard Heydrich het bevel dat "bij de zelfreiniging door anticommunistische en anti-Joodse elementen geen enkel obstakel in de weg moet liggen".

Stefan Petelycky beschreef hoe de haat hem verzwolg. "De dood van onschuldige joden deed ons niets. Sommigen van hen waren onze burens geweest, vrienden zelfs. Maar nu zagen we ze als onze vijanden. Er was niets

rationeels aan. Het was niet eerlijk of rechtvaardig. Maar de oorlog verhardde ons al. Menselijke instincten als empathie, begrip en vergeving raakten we kwijt."

Tussen hamer en aambeeld

Kiebuzinski onderstreept dat kwalificaties als goed en fout veel complexer waren dan in West-Europa. Hier zaten mensen tussen hamer en aambeeld: de oprukkende nazi's werden gezien als medestander in de strijd tegen de Sovjets.

Het beeld dat nationalistische Oekraïners klaarstonden om de joden te vervolgen, is te simplistisch.

"Dat is het stereotype beeld, maar het ligt veel complexer. Bevolkingsgroepen werden tegen elkaar uitgespeeld, gemanipuleerd door zowel de Nazi's als de Sovjets, met afschuwelijke gevolgen."

De gevangenisvluchten bleven een open wond in Oekraïne. Iedereen kende wel iemand die was vermoord door de Sovjets. Ook een oudoom van Kiebuzinski was slachtoffer. "Hij was een Grieks-Katholiek priester die op 23 juni 1941 werd opgepakt. Na een vreselijke marteling werd hij op de 26ste vermoord."

De Russische bezetting van de Krim en de oorlog in Oost-Oekraïne roepen veel herinneringen op.
Ksenya Kiebuzinski

De relatie met Rusland wordt nog altijd door de Sovjet-wandaden bepaald. "De Russische bezetting van de Krim en de oorlog in Oost-Oekraïne roepen veel herinneringen op. Oekraïners hebben niks tegen Russen, maar wel tegen deze regering. Ze zien veel overeenkomsten met de Sovjet-Unie en Stalin. Die vergelijking is makkelijk gemaakt."

Kiebuzinski denkt dat Rusland liever niet aan de wandaden uit het verleden wil worden herinnerd. "Kijk hoe lang het duurde voordat de Sovjet-Unie [het Katyn-bloedbad](#) toegaf. En dat wordt nu weer gecompliceerd door [dat vliegtuigongeluk](#)."

Ze lacht wrang. "Er staan twee artikelen uit de Pravda (staatscourant, red.) in het boek, waarin de Nazi's de schuld krijgen van alles. Ik denk dat ze het liefst die artikelen nu weer willen afdrukken."

<p>The Great West Ukrainian Prison Massacre of 1941 - Ksenya Kiebuzinski en Alexander Motyl - AUP - ISBN: 9789089648341</p>
